

(Bhagwati, 1958, p. 202).

۳. طبقه‌بندی تعرفه‌ها: زمینه دیگر در تجارت و رفاه چنین است که سیاست‌ها را بر اساس ایجاد موانع خود سیاست‌ها، برای دسترسی به شرایط بهینه طبقه‌بندی می‌کنند. به‌طورمثال، به‌گواتی و کمپ مسئله تعرفه را در چارچوب تعرفه مطلوب برای یک کشور با قدرت انحصاری درجارت مورد توجه قرار می‌دهد (Bhagwati and Kemp, 1969, p. 332).

۴. طبقه‌بندی سیاست‌ها تحت شرایط نارسایی بازار: اقتصاددانان برای نارسایی بازار سیاست مطلوب دخالت را ارائه کرده‌اند. به‌طورمثال، برای حالت انحصار در تجارت مشخص شده است که تعرفه وارداتی سیاست مطلوبی است (Johnson, 1965, p. 32).

۵. طبقه‌بندی تجارت آزاد و بدون تجارت: بسیاری از نظریه‌های تجارت، حالت تجارت آزاد و بدون تجارت را باهم مقایسه می‌کنند. وقتی بازار ناقص باشد و مثلاً اختلاف در دستمزد وجود داشته باشد، تجارت آزاد لزوماً برتر از حالت بدون تجارت نیست.

۶. طبقه‌بندی تجارت محدود و بدون تجارت: صرف‌نظر از حالتی که در آن تجارت با تعرفه وارداتی محدود می‌شود، به‌گواتی سعی کرده است که سایر سیاست‌ها را مثل مالیات - سوبسید بر تولید که تجارت را محدود می‌کند و بدون تجارت طبقه‌بندی کند.

۷. اهداف غیراقتصادی و طبقه‌بندی سیاست‌ها: تعدادی از اقتصاددانان سیاست مطلوب دخالت دولت را وقتی که ارزش متغیرهای غیراقتصادی متفاوت محدود می‌شود بررسی کرده‌اند. بنابراین بررسی‌ها، در این حالت‌ها رسیدن به حالت بهینه غیرممکن خواهد بود. مثلاً جانسون نشان داده است وقتی که واردات در جهت خودکفایی محدود می‌شود، سیاست تعرفه وارداتی مطلوب است (Johnson, 1965, p. 25).

آثار اقتصادی تعرفه وارداتی

امروزه، هر کشوری با تعدادی از محدودیت‌های تجاری چون تعرفه‌های گمرکی روبه‌روست. مشکل به توان کالا(هایی) را یافت که تعرفه گمرکی یا محدودیت‌های دیگر درمورد آنها به‌کار نرفته باشد. به‌طورکلی، درحال‌حاضر یکی از مهم‌ترین ابزارهای سیاست تجاری تعرفه‌های گمرکی است. تعرفه‌های گمرکی متفاوت بر کالاهای گوناگون هر کشور می‌تواند قیمت‌های نسبی کالاها و به مفهومی دیگر ترکیب کالاها را در

Import Duties

تعرفه وارداتی، مالیات یا عوارضی است که مقامات گمرکی کشور از واردات وصول می‌کنند. این مالیات محل درآمدی برای دولت است و ممکن است براساس ارزش یا مقدار باشد. نرخ تعرفه برای کالاهای وارداتی به‌وسیله مقامات دولتی، قوه مقننه و مجریه، وضع و به‌صورت مقررات و قوانین ورود کالاها هر سال منتشر می‌شود. حقوق گمرکی براساس طبقه‌بندی کالاها - که به‌صورت استاندارد بین‌المللی کالاهاست - نرخ تعرفه براساس اهداف اقتصادی دولت، برای درآمد، حمایت صنایع داخلی و ایجاد امکان رقابت برای کالاهای داخلی تعیین می‌شود و هر زمان که دولت بخواهد مورد خاصی از حمایت را اجرا کند نرخ تعرفه را افزایش و درمقابل در صورت کمبود و افزایش بعضی از کالاهای اساسی نرخ تعرفه را کاهش می‌دهند.

زمینه‌های برقراری سیاست تجاری

۱. لازم است اشاره‌ای به زمینه‌های برقراری سیاست تجاری، با تأکید به تعرفه وارداتی، داشته باشیم. پس از انقلاب صنعتی، انگلستان با توجه به نظرات اقتصاددانان مکتب کلاسیک‌ها مانند مزیت مطلق و مزیت نسبی اقدام به اتخاذ تجارت آزاد کردند. درمقابل، کشورهای امریکا و آلمان برای حمایت از صنایع تولید خصوصاً صنایع نوزاد اقدام به سیاست حمایتی و بستن تعرفه بر واردات و حمایت از تولیدات داخلی پرداختند. نظر به اینکه، نظریه‌های تجارت آزاد با توجه به مفروضاتی صورت می‌گیرد که باعث نارسایی و زیربهینه بودن اقتصاد می‌گردد. این نارسایی به‌صورت: ناقص بودن بازار عامل تولید، تفاوت دستمزد بین بخش‌ها؛ ناقص بودن بازار کالا و آثار خارجی در تولید؛ ناقص بودن مصرف و آثار خارجی در مصرف؛ ناقص بودن تجارت، حالت انحصار در تجارت ظاهر می‌شود و لزوم برقراری سیاست تجاری را ضروری می‌سازد.

۲. مثال‌هایی وجود دارد که یک کشور پس از رشد وضعیت بدتری پیدا می‌کند. به‌گواتی، مدلی درخصوص رشد رو به قهقرا کشورهای درحال توسعه ارائه می‌دهد. براساس این مدل، کشور درحال توسعه با پیدا کردن رشد اقتصادی و حالت تجارت آزاد وضعیتی پیدا می‌کند که پس از تجارت رفاه کمتری خواهد داشت. از این رو، نیاز به سیاست تجاری است

تجارت خارجی خود تغییر دهد. در ادامه به ترتیب دلایل حمایت از طریق تعرفه گمرکی و محدودیت‌های دیگر اشاره می‌شود:

۱. بهبودی نرخ مبادله: ممکن است کشوری با وضع تعرفه‌های گمرکی نرخی را که در آن صادرات را با واردات معاوضه می‌کند، تحت تأثیر قرار دهد. وقتی که کشوری یک تعرفه گمرکی وضع می‌کند، تمایل این کشور برای واردات کمتر می‌شود. در واقع این کشور به بقیه کشورها اعلام می‌کند در مقابل مقدار مشخصی از صادرات مقدار بیشتری کالا می‌خواهیم. این به مفهوم بهبودی نرخ مبادله، در مفهوم نسبت مقدار صادرات به واردات، است.

۲. حمایت از صنایع نوزاد را از اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم در امریکا و آلمان مطرح کردند. این دو کشور برای مقابله با کالاهای انگلیسی که براساس تجارت آزاد مبادله می‌کردند، اقدام به وضع تعرفه گمرکی بر واردات خود از انگلستان کردند. البته، هنوز حمایت از صنایع نوزاد می‌تواند در هر کشوری و در هر صنعتی که صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس تولید را داشته باشد به کار رود.

۳. مسئله اشتغال و تعرفه گمرکی: براساس این بحث وضع تعرفه گمرکی یا هرگونه سیاست محدودکننده واردات در دوره بیکاری، کاهش واردات و افزایش تولیدات داخلی را به دنبال دارد. از طریق کاهش واردات که با وضع تعرفه گمرکی صورت می‌گیرد، می‌توان مستقیماً اشتغال را در صنایع مربوط به کالاهای جان‌شین واردات افزایش داد، این افزایش به صنایع دیگر تسری می‌یابد و به نوبه خود اشتغال و درآمد ملی را افزایش می‌دهد.

۴. بحث ضد دامپینگ: وقتی کشوری صادرات خود را به قیمتی کمتر از قیمت این کالا در داخل به فروش برساند عمل دامپینگ انجام می‌دهد. اختلاف بین قیمت داخلی و خارجی علامت مشخص دامپینگ است. این عمل عموماً به این دلیل است که کشوری بتواند رقبای خود را از بازار خارج کند و بازار انحصاری به وجود آورد. از طریق وضع تعرفه گمرکی - عملیات ضد دامپینگ - می‌توان از به وجود آوردن این نوع بازارها جلوگیری کرد.

۵. بحث دستمزد پایین و تعرفه گمرکی: اختلاف شدید سطح

دستمزد در کشورهای مختلف وجود دارد. کشوری باتوجه به سطح دستمزد پایین در داخل کشور، می‌تواند کالایی را با قیمت کمتر از کشوری که دستمزد در آن بالاست به فروش برساند. اعتقاد بر این است که این کشور می‌تواند برای حفاظت کارگران خود تعرفه گمرکی بر کالای ارزان آنها وضع کند.

۶. تعرفه گمرکی برای بهبودی تراز پرداخت‌ها: ممکن است تراز پرداخت‌های کشوری دچار مشکلاتی شود، با وضع تعرفه گمرکی می‌توان آن مشکلات و مسائلی که در حساب جاری - صادرات و واردات کالاها و خدمات - است، تا حدود زیادی برطرف کرد. بدین معنی، تعرفه گمرکی واردات را محدود و به بهبودی تراز تجاری یا تراز پرداخت‌ها کمک می‌کند.

۷. بحث نگهداری پول در کشور: این بحث بر این استدلال استوار است که اگر ساکنان کشوری کالاهای ساخت داخل را خریداری کنند، کشور هم کالا و هم پول را خود به دست می‌آورد و از این رو کشوری که با تعرفه‌های گمرکی از واردات جلوگیری می‌کند ثروتمندتر می‌شود.

۸. دلیل بازار داخلی: با وضع تعرفه گمرکی و کاهش واردات، تولیدات داخلی افزایش می‌یابد و ممکن است باعث افزایش همه جانبه فعالیت‌های داخلی بشود. ولی هرگونه کاهش در واردات و افزایش تولیدات داخلی، سرانجام به کاهش تولید محصولات صادراتی منجر می‌شود.

سایر نکات در خصوص تعرفه گمرکی

ضروری است برای تکمیل توضیح مفهوم تعرفه گمرکی به نکاتی دیگر اشاره شود:

۱. عمل متقابل: زمانی است که وضع تعرفه گمرکی را با این فرض انجام داد که کشور مقابل نسبت به وضع تعرفه عکس‌العملی نشان ندهد.

۲. تعرفه مطلوب: اگر کشوری بتواند با وضع تعرفه، نرخ مبادله جهانی را به نفع خودش تغییر دهد، چنین تعرفه‌ای را تعرفه مطلوب یا بهینه می‌نامند.

۳. در خصوص تعرفه گمرکی، دو نظریه وجود دارد یکی بستن تعرفه گمرکی و در مقابل نظریه‌ای وجود دارد که بر کاهش

تعرفه استوار است.

کتاب‌شناسی

پورمقیم، ج. (۱۳۹۲ الف). اقتصاد بین‌الملل (ج. ۱). سمت.
پورمقیم، ج. (۱۳۹۲ ب). تجارت بین‌الملل: نظریه‌ها و سیاست‌های
بازرگانی. نشر نی.

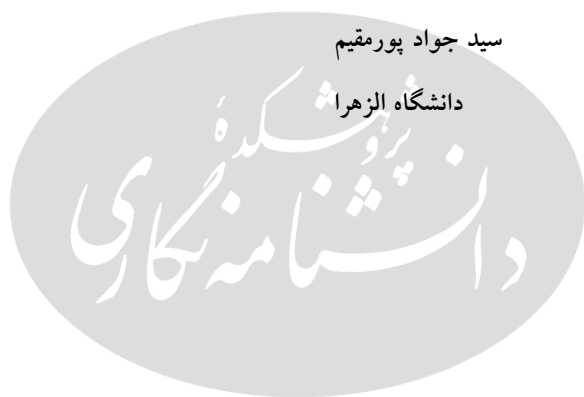
Bhagwati, J. (1958). Immiserizing Growth: A Geometric Note.
Review of Economic Studies, 25(3), 201-206.

Bhagwati, J., and Kemp, M. C. (1969). Ranking of Tariffs Under
Monopoly Power in Trade. *The Quarterly Journal of
Economics*, 83(2), 330 - 335. <https://doi.org/10.2307/1883088>

Johnson, H. G. (1965) Optimal Trade Intervention in the
Presence of Domestic Distortions. In R. E. Caves, H. G.
Johnson and P. B. Kenen, (Eds.), *Trade, Growth and the
Balance of Payments* (pp. 3-34). North-Holland.

سید جواد پورمقیم

دانشگاه الزهرا

دانشنامه اقتصاد